

Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tez Konularının Değerlendirilmesi

Evaluation of Master's Thesis Topics of The Faculty of Medicine Department of Anatomy

Mehmet DEMİR^{*}, Sibel ATEŞOĞLU KARABAŞ¹, Fatma Beyzanur SUBAŞI¹, Atila YOLDAŞ¹

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, TÜRKİYE

Özet

Amaç: Dünyada ve ülkemizde lisansüstü eğitimin tamamlanmasında tez yazımı zorunlu bir durumdur. Tez yazımı aynı zamanda kişiye bilimsel araştırma basamağı olarak büyük bir fırsat sunmaktadır. Çalışmamızda Türkiye'deki tıp fakültesi anatomi anabilim dallarında yapılan yüksek lisans tezlerinin çalışma konularının zaman içerisindeki değişimlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Veriler Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'ne kayıtlı, 1988-2021 yılları arasında yayınlanmış 557 tezin incelenmesiyle retrospektif olarak elde edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen tezlerde yazarın cinsiyeti, tezin yayınlandığı yıl, tez danışmanın akademik unvanı ve tezin çalışıldığı araştırma konusu incelenmiştir.

Bulgular: Çalışmamızda 557 yüksek lisans tezi incelenmiş olup bu tezlerin %4,8'i 2000 yılı ve öncesi, %17,8'i 2001-2010 yılları arasında, %77,4'ü 2011-2021 yılları arasında yayınlandığı belirlenmiştir. Tezlerde çalışılan konuların %39,3'ü radyolojik çalışma, %20,3'ü antropometrik çalışma, %19,4'ü kadavra çalışması, %14,9'u hayvan deneyi modelleri, %2,7'si klinik çalışma, %1,8'i anket çalışması, %0,9'u radyolojik-antropometrik çalışma, %0,4'ü hücresel çalışma, %0,2'si anatomi tarihçesi ve %0,2'si anatomi terminolojisi olduğu tespit edilmiştir. 2010 yılı ve öncesi en çok kadavra çalışmaları tercih edilirken 2011 yılı ve sonrası radyolojik çalışmaların daha çok yapıldığı gözlenmiştir (p=0,001).

Sonuç: Teknolojinin gelişimine paralel olarak birçok bilim dalı da kendi içerisinde gelişmekte ve güncel çalışmalara fırsat oluşturmaktadır. Anatomi anabilim dalı da teknolojik gelişimlere uyum sağlamış ve çalışmamızın bir sonucu olarak tez konularının kadavra çalışmalarından radyolojik çalışmalara evrilmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bununla birlikte deneysel hayvan modelleri ve hücresel araştırmaların da oldukça artmış olduğu görülmüştür. Anatomik oluşumların hastalıklar ile ilişkilendirilerek gelişmesi morfoloji bilimine de oldukça katkı sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Anatomi, Tıp Fakültesi, Türkiye, Yüksek lisans.

Abstract

Objective: Thesis writing is a mandatory condition for completing postgraduate education in the world and in our country. Thesis writing also offers a great opportunity as a scientific research step. In our study, it was aimed to determine the changes over time in the study topics of master's theses completed in the anatomy departments of medical faculties in Turkey.

Material and Methods: The data were obtained from the National Thesis Center database by examining 557 anatomy master's theses conducted between 1988-2021. The gender of those who made the theses, the year the thesis was completed, the academic title of the thesis advisor and the research topic were examined.

Results: In our study, 557 master's theses were examined. It was determined that 4.8% of these theses were published in 2000 and before, 17.8% were published between 2001-2010, and 77.4% were published between 2011-2021. 39.3% of the subjects studied in theses are radiological studies, 20.3% anthropometric, 19.4% cadaver, 14.9% animal experiment models, 2.7% clinical, 1.8%. It was determined that 100% were surveys, 0.9% were on radiological-anthropometric studies, 0.4% were on cellular studies, 0.2% were on anatomy history and 0.2% were on anatomy terminology. While cadaveric studies were the most preferred in 2010 and before, it was observed that radiological studies were performed more in 2011 and after (p=0.001).

Conclusion: In parallel with the development of technology, many researchers are developing within themselves and creating opportunities for current studies. The department of anatomy has also adapted to technological developments, and as a result of our study, the evolution of thesis topics from cadaver studies to radiological studies proves this. However, it has been observed that experimental animal models and cellular research have increased considerably. The development of anatomical formations in association with diseases has also contributed greatly to the science of morphology.

Keywords: Anatomy, Faculty of Medicine, Turkey, Graduate.

Yazışma Adresi: Mehmet DEMİR Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye.

Telefon: +905059387311 **e-mail:** mdemir2779@gmail.com

ORCID No (Sırasıyla): 0000-0003-2405-9317; 0000-0002-8469-4518; 0000-0002-6459-7243; 0000-0002-7807-0661

Geliş tarihi: 06/10/2022

Kabul tarihi: 24/10/2022

DOI: 10.17517/ksutfd.1185184

GİRİŞ

Sağlık alanında verilen temel eğitimlerde önemli bir yere sahip olan anatomi dersinin amacı insan vücudunu oluşturan yapılar hakkındaki temel konuları öğretmek, araştırma yapabilmek için ihtiyaç duyulan temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır (1). Birbirinin tamamlayıcısı olan bilim ile eğitim kavramlarından gerektiği kadar faydalanabilme bir ülkenin hem gelişmişlik hem de çağdaşlık seviyesini gösteren en önemli unsurlardır (2). Günümüzde bilim ile teknolojik gelişmelerin birbirine paralel olarak ilerlemesi eğitimin gelişmesine de yansımış hatta lisansüstü eğitim bile oldukça yaygın verilen bir eğitim basamağı olmuştur (3). Lisansüstü seviyede verilen eğitimin amacı bilgiyi üreten, kullanan, eleştiren ve üretken düşünce tarzıyla mevcut problemi çözebilecek nitelikte bilim insanları yetiştirmektir (4,5). Verilen lisansüstü eğitim ile bireyin ilgili uzmanlık alanına özgü bilgi ve beceriler kazanmasını ve bu özellikleri ilerletmesinin yanı sıra özellikle tez hazırlama sürecinde kullanacağı araştırma yöntemlerinin yeterliliklerinin geliştirilmesi ve bilimsel beceriler kazandırılmasına yönelik olmalıdır (4). Dünyada ve ülkemizde lisansüstü eğitimin tamamlanmasında tez yazımı zorunlu bir durumdur. Bir tezin hazırlanma sürecinin tamamı öğrenciye bilimsel araştırma basamağı olarak büyük bir fırsat sunar (6). Kazanılan analitik, örgütsel ve araştırma becerilerinin bireye ömrünün sonuna kadar lazım olacağı düşünüldüğünde tez yazım ve yayınlanmasının önemi oldukça artmaktadır (7).

16. yüzyılda yaşayan ve anatominin kurucusu sayılan Vesalius'tan bu yana anatomi eğitimi önemini artırarak gelişmeye devam etmiştir. Teknolojik gelişmeler anatomi alanının çalışma konularında hem çeşitlilik hem de ilerleme sağlamıştır (8). Geçmişten günümüze kadavra, antropometrik, deneysel, klinik ve radyolojik kategorilerde yazılmış olan anatomi tezleri anatomi bilimindeki yeniliklerin ve ilerlemelerin bir parçası olmuştur (9). Bu çalışmada ülkemizdeki tıp fakültesi anatomi anabilim dallarında yapılan yüksek lisans tezlerinin çalışma konularının belirlenmesi ve zaman içerisindeki değişimlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Kesitsel ve tanımlayıcı olan çalışmamız Mayıs 2022 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı ulusal tez merkezi internet veri tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) bulunan, tıp fakültesi anatomi anabilim dalı yüksek lisans tezlerinin retrospektif olarak incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması esnasında öncelikle YÖK'ün web sitesinde bulunan ulusal tez merkezi sayfasındaki "Detaylı tarama" seçeneğinden, anabilim dalı "Anatomi",

tez türü "Yüksek Lisans" anahtar kelimeleri girilerek 1988-2021 yılları arasında erişime açık olan 582 teze ulaşılmıştır. 582 tezin 25'i veteriner fakültesi anatomi anabilim dalları tarafından yayınlandığı için inceleme dışı bırakılmış, çalışmaya 557 tez dahil edilmiştir. Veri tabanında geriye dönük daha fazla veriye ulaşılamamıştır. Tez arama sayfasında arama yapılırken erişime açık olan tezlerin tam metinleri, erişime kapatılan tezlerin ise özet metinleri incelenmiştir. Tıp fakültesi yüksek lisans tezi olması, ulusal tez merkezinde taranabiliyor olması, tez tam metin veya özet metne ulaşılabilir olması dahil edilme kriterlerini oluşturmaktadır. Veterinerlik fakültesi anatomi anabilim dalı yüksek lisans tezi olması, tıp fakültesi doktora veya uzmanlık tezi olması, tıp fakültesi yüksek lisans tezlerinden özet metine ulaşamamış olması çalışmamızın dışlanma kriterlerini oluşturmuştur. Çalışmaya dahil edilen tezlerden; tezlerin yayınlandığı yıllara, tez danışmanlarının akademik unvanlarına, tez yazarlarının cinsiyetine ve tezlerin çalışıldığı araştırma konularına ait veriler toplanmıştır. Yüksek lisans tezleri yayınlandığı yıllara göre 2000 yılı ve öncesi, 2001-2010 yılları arası ve 2011-2021 yılları arası olmak üzere üç bölüme ayrılarak değerlendirilmiştir. Tezde çalışılan konular hayvan deneyi modelleri, kadavra çalışması, antropometrik çalışma, radyolojik çalışma, klinik çalışma, anket çalışması, hücresel çalışma, radyolojik-antropometrik çalışma, anatomi tarihçesi ve anatomi terminolojisi kategorileri altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

İstatistiksel Analiz Yöntemleri

İstatistiksel analizlerde IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) Windows paket programı kullanılmıştır. Veriler tanımlayıcı olarak analiz edilmiştir. Kategorik verilerin tanımlanmasında sayı ve yüzde değerleri kullanılmıştır. Grup karşılaştırmalarında Chi square testinden faydalanılmıştır. $P < 0,05$ değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu kabul edilmiştir.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmış (Toplantı Tarihi: 17.05.2022 Protokol No: 2022/16-10) ve uluslararası Helsinki deklarasyon prensiplerine uyulmuştur.

BULGULAR

Çalışmamıza YÖK Başkanlığı ulusal tez merkezi internet veri tabanına kayıtlı, 1988-2021 yılları arasında yayınlanmış 557 adet anatomi yüksek lisans tezi dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen tezlerin yazarlarının %66,1'inin kadın, %33,9'unun erkek olduğu belirlenmiştir. Tez konuları ile yazarların cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p=0,980$, **Tablo 1**).

Tablo 1. Tez konuları ile cinsiyetler arasındaki ilişki

Tez konuları	Cinsiyet		P
	Kadın (N)	Erkek (N)	
Hayvan deneyi modelleri	53	30	0,980
Kadavra	69	39	
Antropometrik	78	35	
Radyolojik	146	73	
Klinik	9	6	
Anket	7	3	
Hücresele	1	1	
Radyolojik-antropometrik	3	2	
Anatomi tarihçesi	1	0	
Anatomi terminolojisi	1	0	

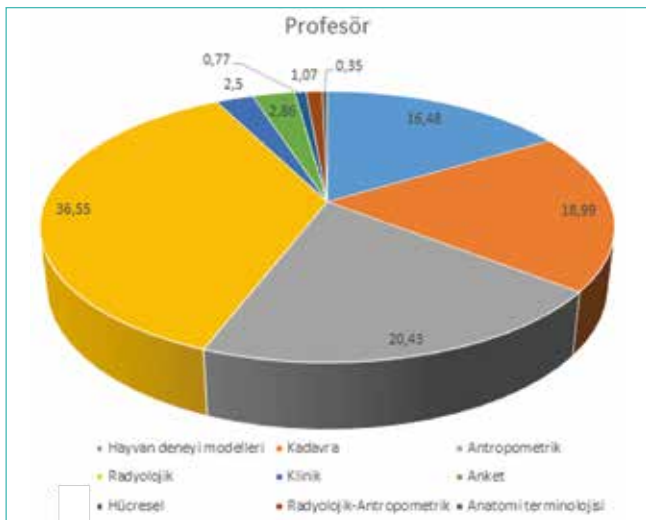
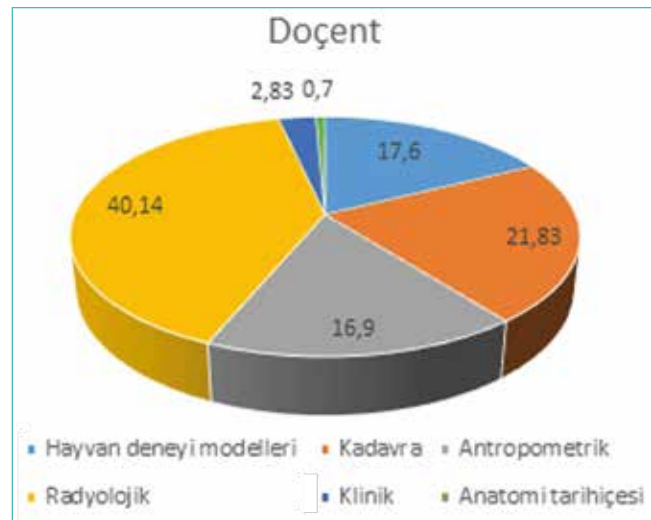
N=Tez sayısı

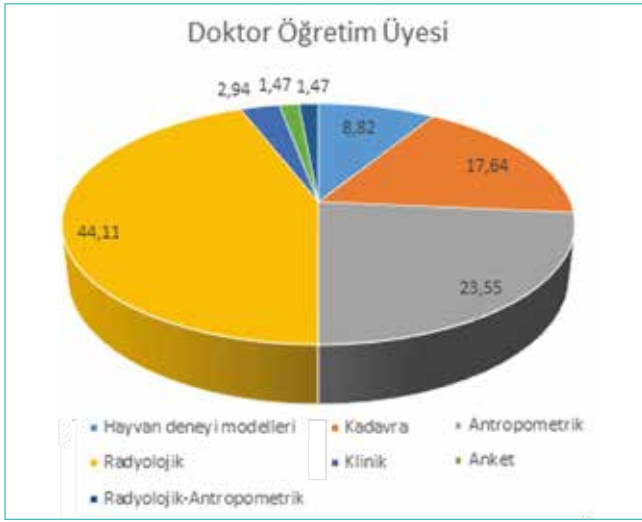
Tez danışmalarının %50,1'i profesör (prof.), %25,5'i doçent (doç.), %24,4'ü doktor öğretim üyesi (dr. öğr. üyesi)'nden oluşmaktaydı. Tez konularının dağılımları ile danışman unvanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,313$, **Tablo 2, Şekil 1a,b,c**). Tezlerin %4,8'i 2000 yılı ve öncesi, %17,8'i 2001-2010 yılları arasında, %77,4'ü 2011-2021 yılları arasında yapılmıştı. Tezlerde çalışılan konuların %39,3'ü radyolojik çalışma, %20,3'ü antropometrik çalışma, %19,4'ü kadavra çalışması, %14,9'u hayvan deneyi modelleri, %2,7'si klinik çalışma, %1,8'i anket çalışması, %0,9'u radyolojik-antropometrik çalışma, %0,4'ü hücresele çalışma, %0,2'si anatomi tarihçesi ve %0,2'si anatomi terminolojisi olduğu gözlenmiştir. Tez konularının yıllara göre dağılımlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p=0,001$, **Tablo 3, Şekil 2**).

Tablo 2. Tez konuları ile tez danışmanlarının unvanları arasındaki ilişki

Tez konuları	Tez danışmanının unvanı			p
	Prof. N (%)	Doç. Dr. N (%)	Dr. Öğr. Üyesi N (%)	
Hayvan deneyi modelleri	46 (55,42)	25 (30,13)	12 (14,45)	0,313
Kadavra	53 (49,07)	31 (28,71)	24 (22,22)	
Antropometrik	57 (50,44)	24 (21,25)	32 (28,31)	
Radyolojik	102 (46,5)	57 (26,04)	60 (27,39)	
Klinik	7 (46,68)	4 (26,66)	4 (46,66)	
Anket	8 (80)	0 (0)	2 (20)	
Hücresele	2 (100)	0	0	
Radyolojik-antropometrik	3 (60)	0	2 (40)	
Anatomi tarihçesi	0	1(100)	0	
Anatomi terminolojisi	1 (100)	0	0	

Prof=Profesör, Doç=Doçent, Dr. Öğr. Üyesi=Doktor Öğretim Üyesi, N=Tez sayısı.

Şekil 1a. Profesörlerin yürüttüğü tez konularının dağılımları**Şekil 1b.** Doçentlerin yürüttüğü tez konularının dağılımları

Şekil 1c. Doktor Öğretim Üyelerinin yürüttüğü tez konularının dağılımları

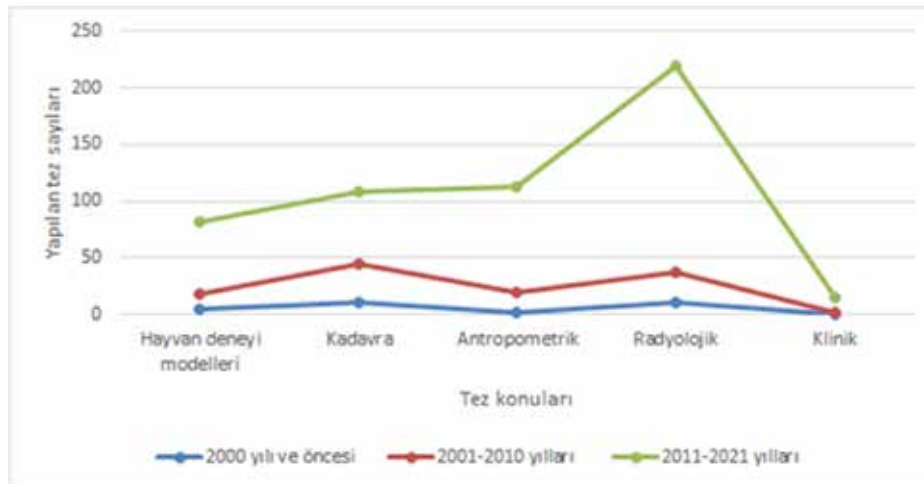
TARTIŞMA

Hızlı gelişen teknolojinin birçok alanda olduğu gibi tıp eğitiminde de yansımaları görülmüştür. Anatomi eğitiminde de bu teknolojik gelişmelerle birlikte hem zaman ve maliyet avantajı sağlaması hem de anatominin klinikteki önemli bir yansıması olan radyolojik görüntülerin izlenmesi bilgisayar destekli çalışmaları ön plana çıkarmıştır (10-12). Radyolojik cihazlarda da zaman içerisinde büyük gelişmeler kaydedilmiş ve buna paralel olarak radyolojik anatomi alanında yapılan çalışmaların güvenilirlikleri artmıştır (13-15). Toy ve ark. çalışmalarında 2010 yılından sonra radyolojik anatomi alanında yapılan doktora tezlerinde artış olduğunu tespit etmiştir (9). 2007 ile 2017 yılları arasındaki tıpta uzmanlık tezlerinin incelendiği başka bir çalışmada radyolojik çalışmaların ikinci sırada yer aldığı belirtilmiştir (16). Yaptığımız çalışmada yapılan bu

Tablo 3. Tez konularının yıllara göre dağılımları

Tez konuları	Tezin yapıldığı yıllar			Toplam	P
	2000 yılı ve öncesi N (%)	2001-2010 N (%)	2011-2021 N (%)		
Hayvan deneyi modelleri	4 (14,81)	15 (15,15)	64 (14,84)	83	0,001
Kadavra	11 (40,74)	34 (34,34)	63 (14,61)	108	
Antropometrik	1 (3,70)	19 (19,19)	93 (21,57)	113	
Radyolojik	10 (37,03)	27 (27,27)	182 (42,22)	219	
Klinik	0	1 (1,01)	14 (3,24)	15	
Anket	0	1 (1,01)	9 (2,08)	10	
Hücreysel	0	0	2 (0,46)	2	
Radyolojik-antropometrik	0	2 (2,02)	3 (0,69)	5	
Anatomi tarihçesi	1 (3,70)	0	0	1	
Anatomi terminolojisi	0	0	1 (0,23)	1	
Toplam	27 (99,98)	99 (99,99)	431 (99,94)	557	

N=Tez sayısı.

Şekil 2. Tez konularının dağılımlarının yıllara göre değişimleri

çalışmalara benzer olarak radyolojik çalışmaların 2011 yılı ve sonrasında artarak ilk sıraya yükseldiği gözlenmiştir. Bunun nedeninin ise teknolojik gelişmelerin hızlanması ile radyolojik cihazların yaygınlaşması, birçok hastalık tanısında bu cihazlardan faydalanılması ve radyolojik çalışmaların güvenilirliğinin oldukça yüksek olmasından kaynaklandığı kanaatindeyiz.

Antropometrik incelemeler canlı ve ölülerde gerçekleştirilebilen, insan vücudu ile iskeletin ağırlığı, oranları ve boyutlarının ölçümleri ile ilgilenen kısaca insan vücudunun şeklini niceliksel olarak inceleyen bilim dalıdır (17). İnsan bedenine ait yapıların antropometrik olarak ölçülmesi ve elde edilen bulguların birbirleriyle olan oranları çok eski tarihlerden beri birçok bilim insanının ilgi odağı olmuş ve bununla birlikte birçok araştırmanın da konusu haline gelmiştir (18). Geçmişten günümüze kadar insan bedenini meydana getiren oluşumlar hep merak konusu olmuştur. Yine antropometrik teknikler ile farklı etnik kökenlere ait birçok değişik ülkeden farklı yaş gruplarıyla yapılan antropometrik çalışmaların sayısı artarak devam etmektedir. Antropometrik teknikler kullanılarak yapılan araştırmalarda değişik toplumlarda farklı yaş ve cinsiyet gruplarında o topluma ait çok kıymetli verilere ulaşılmaktadır (19-21). İnsanın vücut şekli, yüz yapısı, kemik ve doku morfometrisine ait ölçümler insanlık tarihinin var olduğundan bu yana her zaman ilgi odağı olmaya devam etmektedir (22). Ateşoğlu ve ark. tıpta uzmanlık tezlerini değerlendirdiği bir araştırmada antropometrik çalışmaların dördüncü sırada yer aldığı gözlenmiştir (16). Toy ve ark. doktora tezlerini incelediği bir araştırma 2010 yılından sonra antropometrik ölçümlerle yapılan doktora tezlerinde 2010 yılı öncesine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir azalma olduğunu göstermektedir (9). Çalışmamızda ise yapılan bu çalışmaların aksine antropometrik çalışmaların yıllar içerisinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu artışın, antropometrik çalışmaların maliyetinin düşük olması, uygulama alanlarının geniş olması ve yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler için uygulama kolaylığından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Geçmişten günümüze insanlık tarihinin gelişimine baktığımızda insanın en temel duygularından biri olan merak duygusu sayesinde birçok araştırmalar ve deneyler yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar ve deneyler bazı icatların da meydana çıkmasını sağlamış ve birçok alanda gelişmeler kaydedilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda elde edilen bilgiler birçok bilim dalını etkilediği gibi tıp dünyasını da etkilemiş ve yeni çalışmalara referans olmuştur. Bu gelişmelerden olumlu etkilenen bir kategori de hayvan üzerinde yapılan çalışmalardır

(23). Hayvanlarda hastalık modelleri oluşturularak yapılan değerlendirmelerin amacı hastalıkların teşhis ve tedavisinde hızlı, etkili ayrıca en doğru sonucu elde etmektir. Teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak deney hayvanı merkezlerinde yüksek donanıma sahip cihazlar ve imkanlar sayesinde daha ileri çalışmalar yapılmaktadır (24). Deneysel çalışmalar anatomi biliminde de sıklıkla kılavuz olarak kullanılmaktadır. Yapılan bir çalışmada, anatomi alanındaki deneysel doktora tezlerinde, 2010 yılından sonra 2010 yılı ve öncesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu tespit edilmiştir (9). Yapılan başka bir çalışmada ise deneysel çalışmaların %22,8 ile üçüncü sırada yer aldığı raporlanmıştır (16). Farmakoloji uzmanlık tezlerinin incelendiği bir araştırmada da deneysel çalışmaların %76,9 olduğu görülmüştür (25). Fizyoloji uzmanlık tezlerini değerlendiren bir başka çalışmada %73,2 olduğu belirtilmiştir (26). Çalışmamızda yapılan çalışmalara benzer olarak deneysel hayvan modeli çalışmalarında yıllara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış olduğu, 2010 yılı ve sonrasında ise yapılan çalışmalar içerisinde %14,84 ile üçüncü sırada olduğu gözlenmiştir.

Anatomi eğitiminin temelini vücudun üç boyutlu yapısını tanıma olanağı sağlayan kadavra ile yapılan pratik dersler oluşturmaktadır (27). Günümüzde üç boyutlu görüntüleme teknikleri, sanal uygulamalar, eğitimde kullanılan maketler öğreticilerin işini oldukça kolaylaştırmaktadır. Ancak iyi bir anatomi eğitiminin temeli halen kadavradır. Her ne kadar teknolojik gelişmelerle kadavranın yeri doldurulmaya çalışılsa dahi insan bedeninin yerine koyulabilecek bir şey bulunmamaktadır. Verilen anatomi eğitimlerinde en önemli bilgi kaynağının kadavra olduğu herkes tarafından kabul gören bir durum olsa dahi kadavra temini konusunda birçok üniversitede ciddi sıkıntılar bulunmaktadır (28). Türkiye'de 1908 yılında kadavraların mumyalanmasıyla birlikte kadavralar tıp eğitiminde kullanılmaya başlanmış ve anatomi eğitiminin temeli olmuştur (29). Kadavraların anatomi eğitimindeki önemini vurgulayan çalışmalar da yapılmaktadır (30). Kadavra teminindeki zorluklar, kadavra maliyetlerinin yüksek olması, kadavra saklama ve kullanımı için gerekli olan cihazların maliyetli olması gibi nedenlerden dolayı günümüzde diseksiyon temelli anatomi eğitimi oldukça azalmıştır (31). Yapılan bir çalışmada kadavra üzerine yapılan doktora tezlerinin sayısında azalma olduğu gösterilmiştir (9). Uzmanlık tezlerini değerlendiren başka bir çalışmada ise %40,4 ile ilk sırada olduğu görülmüştür (16). Çalışmamızda kadavra çalışmalarının yıllar içerisinde az da olsa arttığını ancak yapılan çalışmalar içerisinde 2010 yılı ve öncesinde birinci sırada iken 2011-2021 yılları arasında ise dördüncü sıraya gerilediği gözlenmiştir. Bu

duruma ise ülkemizde kadavra olmaya karşı bakış açısı, kadavra temininde yaşanan zorluklar, teknolojinin gelişmesiyle çalışmaların daha çok bu alanlara kayması gibi durumların neden olduğu kanaatindeyiz.

Kliniklerde hastalıkların doğru teşhisi ve tedavisi için iyi bir anatomi bilgisine ihtiyaç vardır (32). Anatominin önemi özellikle cerrahi branşlarda ön plana çıkmaktadır (33). Anatomi eğitiminde klasik anatomi bilgisinin klinik bilgiler ve radyolojik görüntülerle desteklenmesi anatominin daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve anatomi eğitimi alan öğrencilerin klinik sorunları yorumlamada beceri kazanmasını sağlamaktadır (29). Toy ve ark. anatomi doktora tezlerinde 2010 yılından sonra klinik anatomiye olan ilginin arttığını göstermiştir (9). Ateşoğlu ve ark. 2007-2017 yılları arasında uzmanlık tezlerini değerlendirdiği bir araştırmada tez konusu olarak klinik çalışmaların tercih edilmediği tespit edilmiştir (16). Çalışmamızda Toy ve ark. aksine 2001-2010 yıllarında bir tane, 2011-2021 yıllarında dört tane klinik çalışma yapıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada 1988-2021 yılları arasında Türkiye'deki tıp fakültelerinde yayınlanmış anatomi anabilim dalı yüksek lisans tezleri incelenmiş ve zaman içerisinde çalışma konularındaki eğilimler değerlendirilmiştir. Cinsiyet ve danışman unvanlarının tez konularına bir etkisi olmadığı görülmüştür. Çalışma konularının kadavra çalışmalarından radyolojik çalışmalara ve ardından hayvan deneyi çalışmalarına evrildiği tespit edilmiştir. Gelişen bilim ve teknolojinin anatomi anabilim dalını etkilediği ve güncel çalışmalara yön verdiği sonucuna varılmıştır. Çalışmamız tıp fakültesi anatomi anabilim dalları tarafından yürütülen yüksek lisans tezlerini analiz eden ilk çalışma olmaktadır. Bu yönüyle literatüre zenginlik katmaktadır. Yüksek lisans tez konularının seçiminde anabilim dalındaki hocalarımızın ve öğrencilerin bu sonuçları dikkate alarak konu seçimlerini belirleyebilecekleri ve literatüre farklı bakış açıları katabileceklerini düşünmekteyiz.

Etik Onam: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Toplantı Tarihi: 17.05.2022, Protokol No: 2022/16-10)

Çıkar Çatışması ve Finans Durumu: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur. Çalışma bir kurum ve kuruluş tarafından finanse edilmemiştir.

Yazar katkıları: Fikir/Konsept: S.A.K. -Tasarım:A.Y. -Veri toplama ve analiz: F.B.S., S.A.K. -Literatür incelemesi: A.T., M.D. -Makalenin yazılması: S.A.K., F.B.S., M.D.

KAYNAKLAR

1. Özdemir ST, Yılmaz MY. Practical Exams Used in Evaluation of Anatomic Knowledge. *Uludağ Üniv Tıp Fak Derg* 2020;46:413-419.
2. Sevinç B. Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Uygulamalar. *Dokuz Eylül Üniv Eğit Fak Derg*. 2001;34:25-40.
3. Karakütük K. Lisansüstü Öğretimde Örgütlenme Modelleri ve Türkiye'deki Uygulamalar. 6. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı. Ankara;1999. p.15.
4. Karaman S, Bakırcı F. Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sos Bil Araşt Derg* II. 2010;5(2):94-114.
5. Alhas A. Lisansüstü eğitim yapmakta olan milli eğitim bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
6. Ogunyemi D, Bazargan M, Norris K, Jones-Quaidoo S, Wolf K, Edelstein R et al. The Development of A Mandatory Medical Dissertations in An Urban Medical School. *Teach Learn Med*. 2005;17:363-369.
7. Cone JD, Foster SL. Psychology and Related Fields. Dissertations and Theses from Start to Finish. 2nd ed. Washington DC: American Psychological Association;1993.
8. Tellioglu AM, Karakas S, Polat AG. A Survey of Scientific Publications in the Field of Anatomy Conducted in Turkey During 2000-2014. *Meandros Medical And Dental Journal*. 2015;16:1-3.
9. Toy S, Sahin NE. An Analysis on the Evaluation of Subjects of Doctoral Theses Completed in Anatomy Department in Turkey. *Med Science*. 2022;11(1):204-207.
10. Stirling A, Birt J. An Enriched Multimedia eBook Application to Facilitate Learning of Anatomy. *Anat Sci Educ*. 2014;7:19-27.
11. Fazal-Ur-Rehman KS, Yunus SM. Students, Perception of Computer Assisted Teaching and Learning of Anatomy-in A Scenario Where Cadavers Are Lacking. *Biomed Res*. 2012;23:215-218.
12. Canbolat M. Evaluation of the Knowledge of Faculty of Medicine Students About the Anatomical Structures on Radiological Images. *Medr*. 2020;2:87-92.
13. Guymarc'h P, Bruzek J. Accuracy and Reliability in Sex Determination From Skulls: A Comparison of Fordisc 3.0 and the Discriminant Function Analysis. *Forensic Sci Int*. 2011;208(180):1-6.
14. Lee UY, Kim IB, Kwak DS. Sex Determination Using Discriminatory Analysis of Upper and Lower Extremity Bones: New Approach Using the Volume and Surface Area of Digital Model. *Forensic Sci Int*. 2015;253(135):1-4.
15. Garvin HM, Ruff CB. Sexual Dimorphism in Skeletal Browridge and Chin Morphologies Determined Using A New Quantitative Method. *Am J Phys Anthropol*. 2012;147:661-670.
16. Ateşoğlu Karabaş S, Yoldaş A, Demir M. Evaluation of the Publication Status of Dissertations of the Faculty of Medicine Anatomy Department in Scientific Journals. *Ann Med Res*. 2022;29(4):329-333.
17. Swami S, Kumar T, Sharma D, Kaushal S. Effect of Hand Preference on Second to Fourth Digit Ratio and Its Role in Sexual Dimorphism: A Study in 300 Haryanvi Brahmins and 300 Kashmiri Pandits. *Eur J Anat*. 2013;17(4):243-249.
18. Yorulmaz F, Taşkınalp O, Yaprak M, Turut M, Mesut R. Trakyalı Erkek Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Bazı Antropometrik Özellikleri. *Trak Üniv Tıp Fak Derg*. 1991-1993;8,9,10 (Bileşik Sayı):85-90.
19. Etöz A. Nasal Shapes and Related Differences in Nostril Forms: A Morphometric Analysis in Young Adults. *J of Cranio Surg*. 2008;19(5):1402-1408.

20. Nagasao T. A New Method to Quantify Subtle Morphological Deformities in Nasal Profile Curvatures and Its Application for Analysis of Unilateral Cleft Lip Noses. *J of Cranio Maxillo Surg* 2008;36:321-334.
21. Sforza C. Age- and Sex-related Changes in the Normal Human External Nose. *Forensic Sci Int*. 2010;205:1-9.
22. Garip B. KTÜ öğrencileri arasında doğu karadeniz bölgesi kökenli olanların burun analizi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Anatomi Anabilim dalı, 2005.
23. Ergul E. A Brief Look to the Experimental Animal Studies By Assessing the Published Manuscripts in Two Randomly Selected Journals Which Have Been Indexed in National Institutes of Health and Science Citation Index Within Last Five Years. *Kocatepetip*. 2007;8:57-59.
24. Ozkan K. Experimental Epilepsy Models in Laboratory Animals. *Iduhs*. 2020;3:38-51.
25. Eser N. Publication Status of Pharmacology Specialty Theses in Scientific Journals in Turkey. *J Surg Med*. 2020;4(7):507-510.
26. Akkeçeçi NS. Publication of Physiology Theses in Scientific Journals: Analysis of the Status from Turkey. *J Surg Med*. 2019;3(3):235-238.
27. Yıldırım M. *Resimli Sistemantik Anatomi*, 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 2013;p.1-4.
28. Canbolat M, Şenol D. A Potential Source in Embalming and Dissection Education: Health Tourism. *World of Med Edu*. 2019;54:88-91.
29. Hu M, Wattchow D, Fontgalland D. From Ancient to Avant-garde: A Review of Traditional and Modern Multimodal Approaches to Surgical Anatomy Education. *ANZ J Surg*. 2018;88:146-151.
30. Karabas S, Demir M, Yoldas A, Cicek M. Opinions of Medical Faculty Students About Anatomy Practical Education: A Survey Study. *Med Records*. 2022;4(1):55-59.
31. Estai M, Bunt S. Best Teaching Practices in Anatomy Education: A Critical Review. *Ann Anat*. 2016;208:151-157.
32. Drake R, Vogl AW, Mitchell AW. *Gray's anatomy for students*. 2nd ed. Amsterdam The Netherlands: Elsevier; 2004.
33. Sayek I, Odabası O, Kiper N. Turkish Medical Association Report on Undergraduate Medical Education Report. Ankara: TTB Publishing; 2006.